

Pomoci, nebo být dobrým prostředníkem

29.10.2019

Jan Kadlec se zabývá tématem bezdomovectví od roku 1997, kdy začal pracovat pro organizaci Naděje. Od roku 2008 se věnoval přímé práci s lidmi na ulici. V minulosti absolvoval několik specializovaných zahraničních stáží v Polsku, Rakousku, Dánsku a Francii. Nyní je sedmým rokem oblastním ředitelem Naděje v Praze.

Jak dlouho už pracujete jako ředitel pražské pobočky Naděje a jak jste se ke své práci dostal?

V pozici ředitele završím v březnu příštího roku 7 let. V Naději to jinak bude 23 let. Naději jako organizaci věřím. Část lidí, kteří zde pracují, se stali mými přáteli. Mnohé z našich zaměstnanců považuji za odborníky, pracovité a vstřícné lidi a především důvěryhodné partnery. To je důvod, proč jsem se rozhodl převzít pozici ředitele.

Co je hlavním smyslem služeb a péče o lidi bez domova?

Smyslem je především pomoci potřebnému člověku. U těch, které nelze považovat za potřebné, je to být prostředníkem mezi nimi a většinovou společností. Pomoci prvně jmenovaným je pro mě klíčovým smyslem služeb a péče o lidi bez domova. Pro udržení rovnováhy ve společnosti není dobré se vykašlat na člověka, který reálně potřebuje podporu. Stejně jako u autonehody, kde leží zraněný člověk, není na místě ptát se „Proč?“. Tahle otázka může přijít potom. Setkáváme se i s lidmi, kteří dlouhodobě žijí ve veřejném prostoru, a kteří už nejsou motivovaní se svým životem nic dělat, udat mu nový směr nebo nový smysl. Ale i přesto se snažíme opravdu každému podat pomocnou ruku. Pokud ji nechce přijmout, je to jeho rozhodnutí a my ho musíme respektovat.

Mění se nějak situace ohledně počtu lidí bez domova, případně jejich motivace na sobě pracovat?

Motivace přichází se šancí, s nabídkou. Ta v době ekonomického růstu a velké poptávky po zaměstnancích přišla i pro lidi bez domova. Těm, kteří chtěli, a nebránil jim zdravotní hendikep, se zapojili do nějaké práce a odešli bydlet na ubytovny. V našich zařízeních pak často zůstali lidé, kteří mají zdravotní omezení, špatný psychický stav nebo pokroucené životní hodnoty. Těm není moc co nabídnout, a tak je ani není čím motivovat. Vícelůžkový pokoj s jedinci na podobné úrovni či s podobnými zdravotními komplikacemi motivaci nepřináší a ani není ideálním prostředím pro běžný pracovní život. Řada našich klientů má např. vícečetné exekuce. Z těchto důvodů nemají šanci udržet si stabilní práci, zaplatit si bydlení požádat si o oddlužení. Výsledkem je doživotní závislost na sociálních službách, melouchy v šedé ekonomice a nulová šance na změnu. Tito lidé se také často stávají oběťmi „novodobých otrokářů“, kdy si skupina lidí najímá sociálně slabé na těžkou práci a pak jim nezaplatí. Vědí totiž, že se neumí (nebo už nechťejí) bránit. Mají často pocit, že to nemá cenu a že je stejně nikdo nevyslyší. Otázkou je, kdo z nás by v takové situaci na sobě i tak dokázal pracovat. Určitě někteří ano, ale podle mého názoru jich bude menšina.

Je systém, který aktuálně existuje funkční? Co by jej případně výrazně zlepšilo?

Částečně ano. Z našich výstupů vychází, že cca polovina lidí, kteří u nás vyhledali pomoc, ji po roční spolupráci již nepotřebovali. Zde předpokládám, že se převážně jedná o lidi, kteří byli schopni obnovit své sociální vazby či si vytvořit nové a funkční zázemí. Další část lidí se v několikaletém intervalu vracela, nějakou dobu služby využila a opět se několik let neozvala – jsou to lidé, kteří nejsou sociálně zakotveni, ale mají dostatečné schopnosti se pokaždé postavit na nohy. Podle mě jde o ideální skupinu pro sociální bydlení. A nakonec tu máme sedm až osm procent lidí, kteří naše služby využívají již trvale. Jedná se o lidi se zcela nefunkčním sociálním zázemím v kombinaci s dalšími negativními faktory od asociálních poruch chování po zdravotní hendikep. Pro tyto lidi mi na území Prahy chybí pobytové zařízení s jednolůžkovými pokoji, vlastním hygienickým zázemím a dostupnou čtyřicetihodinovou podporou a dostupnou zdravotní péčí. Jedná se o skupinu osob, která nejvíce zatěžuje veřejný prostor a stává se pro služby zaměřené na bezprostřední pomoc lidem bez domova „horkým bramborem“.

Dá se odhadnout jaký je mezi lidmi bez domova podíl mužů a žen?

Podíl žen se z našeho pohledu mírně zvyšuje. Za posledních deset let se pohyboval mezi osmnácti a dvaceti dvěma procenty. Přičemž vyšší číslo se týká posledních dvou let.

Jsou v noclehárnách a na ubytovnách tolerována domácí zvířata?

Nejen, že nejsou tolerována zvířata, ale není dostupné ani ubytování pro páry. To považuji za výrazně omezující. Cílem pro následující roky by mělo být zvýšení technického standardu zařízení sociálních služeb pro lidi bez domova tak, aby tyto překážky neexistovaly.

Dá se jednoznačně určit, z jaké skupiny pochází nejvíce mladých lidí bez domova?

Otázku nyní nedokáži přesně zodpovědět, protože nemám zpracovaná aktuální data. Z minulých výzkumů byla hlavním problémem nefunkční rodina. Zde jsme opět v kruhu nulové motivace, chybějících pozitivních vzorů, zadluženosti a šedé ekonomiky a především nedostupnosti standardního bydlení pro rodiny s dětmi.

Mezi lidmi bez domova často vídáme i nastávající matky. Jaké jsou možnosti je v jejich náročné situaci podpořit?

Jedinou šancí je bydlení s podporou. Někdy se podaří navázat kontakt s rodinou nastávající maminky, která ji přijme k sobě. Nemusí to však dlouhodobě fungovat. Příčina, proč se mladá žena ocitla na ulici, kde otěhotněla, je převážně nutné, mimo oblast propadnutí závislosti, hledat především v nefunkční rodině, kam se najednou vrátila.

Jakým způsobem spolupracuje Naděje s terénními pracovníky?

Naděje přímo službu terénního programu zajišťuje. Kromě jiných městských částí také v Praze 3, kde máme navíc i zázemí „terénu“. Naši terénní pracovníci oslovují lidi bez domova na veřejných místech před obchodními domy, v parcích, v rušných ulicích, ale i v místech přespávání, která bývají před zraky ostatních skryta. Poskytují hlavně pomocnou ruku v podobě poradenství, materiální pomoci či informací o dostupných službách. Zároveň spolupracují se sociálními kurátory úřadů a zajišťují doprovody nebo převozy na úřední jednání nebo do sociálních a zdravotních služeb.

Jak vlastně pro tuto skupinu obyvatel funguje lékařská péče a první pomoc?

Lékařskou péči nabízíme lidem bez domova v ordinacích, které jsou součástí nízkoprahového denního centra na adrese U Bulhara 46, Praha 2. Máme dobrou spolupráci i s některými externími zdravotními službami. Vzhledem ke svému umístění jsou ordinace lidem bez domova dobře dostupné. V případech řešení zdravotního stavu lidí přežívajících přímo na ulici bývá nutná i spolupráce terénních pracovníků. Ti zajišťují převozy do zdravotnických zařízení a často asistují při příjmu do nemocnic.

Nedávno v rámci akce Uklidíme Česko proběhl i dobrovolný úklid Vítkova. V některých případech byly odstraněny i improvizované příbytky lidí bez domova a nepořádek kolem nich. Doporučil byste jak v těchto případech do budoucna postupovat? Existují třeba nějaké dobré příklady podobné praxe ze zahraničí?

Příklady podobné praxe ze zahraničí v této věci neznáme. Máme však vlastní zkušenost z jiné městské

části, kdy před stejnou akcí naši terénní pracovníci podobná místa prošli. Zjistili, zda se jedná o trvale využívané místo, nahodilé místo či jde o zanechané věci, které již nikdo nevyužívá. V případě, že se jednalo o využívané místo, informovali lidi bez domova o připravovaném úklidu a dohodli se s nimi, že se přímo zapojí, nepotřebný odpad uloží do pytlů, které se následně odvezou, a místo během akce uklidí. Nevyužívaná místa pak označili a odpad z nich byl odstraněn. Podobný postup by mohl být použit v budoucnu v Praze 3.

Můžete prosím popsat služby, které mohou lidé bez domova využít v Praze 3?

V Praze 3 provozujeme azylový dům a noclehárnu pro muže v Husitské ulici, kde sídlí i náš terénní program. Ve spolupráci s Prahou 3 také poskytujeme lidem bez domova podnájemní bydlení v rámci tréninkových bytů.

Máme tu i konkrétní místa, kde mohou ti, kteří to potřebují požádat o čisté oblečení, případně přikrývky atd.?

Ošacení či přikrývky získáváme převážně od soukromých dárců nebo v rámci sbírek. V omezeném množství určitý druh ošacení nakupujeme. V rámci terénní práce potřebným lidem materiální pomoc rozdáváme přímo. Čisté ošacení mohou lidé bez domova získat v nízkoprahových denních centrech na adresách U Bulhara 46, Praha 2 nebo Bolzanova 7, Praha 1. To druhé pomáhá mladým lidem od 18 do 26 let. Množství ošacení či přikrývek je však závislé na aktuální situaci. Občas nás kontaktují i občané Prahy 3, kteří neváhají donést nepotřebné ošacení přímo do našeho azylového domu v Husitské ulici, za což jim touto cestou moc děkujeme.

Text a foto Šimon Ornest

Jan Kadlec se zabývá tématem bezdomovectví od roku 1997, kdy začal pracovat pro organizaci Naděje. Věnoval se administrování projektů, vytváření metodických postupů, zpracovávání analytických zpráv a přednáškové činnosti. Od roku 2008 pracoval v přímé práci s lidmi na ulici. Nyní sedmým rokem zastává pozici oblastního ředitele Naděje v Praze, která nabízí služby sociální prevence v terénních programech, nízkoprahových denních centrech, noclehárnách, azylových domech a tréninkovém bydlení. V minulosti absolvoval několik zahraničních stáží v sociálních službách zaměřených na lidi bez domova v Polsku, Rakousku, Dánsku a Francii.